

ETYMOLOGIE NÁZVŮ TISU VE SLOVANSKÝCH JAZYCÍCH

Cílem tohoto článku je podat etymologický výklad všech názvů tisů ve slovanských jazycích, které se nám podařilo shromáždit. Předkládanou etymologicko-onomaziologickou analýzou dendronym chceme ukázat, jak byl život Slovanů v jejich praktické činnosti i v představách propojen s přírodou a jak se tento fenomén zpětně odrazil v jazyce.

0. Tis/*Taxus* L. je rod čeledi tisovitých/*Taxaceae*. Jsou to jehličnaté keře nebo stromy s hnědočervenou borkou, s jehlicemi postavenými do dvou řad; rumělkově červené plody jsou podobné bobulí, na vrcholku otevřené. Tis roste velmi pomalu, dožívá se vysokého stáří (2 – 3 tisíce let). Dříve tis tvořil v západní, střední a částečně i východní Evropě (tam sahá po Volyň, Krym a Kavkaz) celé lesy, dnes je vzácný, vysazuje se zejména v parcích a na hřbitovech. Z druhů tisů, které jsou si velmi podobné, je v Evropě domácí a nejčastější tis červený/*Taxus baccata* L.

1. Ve všech slovanských jazycích je pro tis doložen výraz, který se rekonstruuje v podobě **tisъ*. Slovo je doloženo již v nejstarších údobích většiny slovanských jazyků, v jazyce vymřelých polabských Slovanů je konzervováno v hydronymech a toponymech (Rost 428). Z hlediska formálního jsou nejčastější responze sl. *tisъ*, častá jsou i *a*-kmenová feminina (*tisa*), řidší jsou deriváty. Pokud se týká významu, ten je na první pohled jednoznačný, v jednotlivostech lze však pozorovat jisté odchylky: 1) v lužických dialektech má *ćis* (archiv SSA), dolnoluž. arch. *śis* (Muka 2, 717), stejně jako maked. *tisa* (Simonović 252), význam také 'jalovec/*Juniperus*'; 2) české dial. (českomoravská podskupina) *tis* (archiv ÚJČ), polské dial. *cis* (Dubisz 22), *ćis* (MAGP 11, 158) a srbské *muc*, starší i *mucovo* *дрво* (Vuk 764) označuje 'modřín/*Larix*'; 3) staroslověnské *THCA* je doloženo jakožto glosa ke slovu *ΚΕΡΦΗ* v hlaholském Sinajském žaltáři (SJS 4, 457) a také v církevněslovanských (středobulharských a ruskocírkevněslovanských) parimejnicích s významem 'cedr/*Cedrus*', sr. se stejným významem staročeské (bible Olomoucká) *tis* (archiv stč.); 4) v ruské církevní slovanštině má *THCA* také význam 'borovice/*Pinus*' (Srez. 3, 960). Případy uvedené sub 1) a 2) vysvětlíme nejspíš prostým přenášením názvů z jednoho jehličnanu na jehličnan jiný, které je časté zejména v dialektech (nejčastěji se ovšem zaměňují názvy pro borovici/*Pinus*, smrk/*Picea*, jedlí/*Abies*, popř. modřín/*Larix*). Sub 3) je neznámá reálie, tedy cedr, nahrazena reálií domácí, příklad sub 4) naznačuje, že ve

východoslovanském prostředí byl tis zřejmě méně známý, což v podstatě odpovídá i jeho východní hranici rozšíření.

Ze slovanských jazyků slovo expandovalo do maďar. *tiszafa* 'Taxus baccata' (Kniesza 524) a rumun. *tisă* 'tis' (Tiktin 1610).

Etymologie slovanského, resp. praslovanského **tisъ* je nejasná. Vzhledem k tomu, že chybějí přesné paralely v ostatních indoevropských jazycích, považovalo se psl. slovo za přejetí z blíže neznámého jazyka (Sławski 1, 103, Vasmer 3, 107). Nabízí se srovnání s významově stejným a formálně blízkým latinským *taxus*, potíže však činí hláskové rozdíly (Šmilauer, NŘ 26, 165), zejména *-i-* : *-a-*; rozdíl *-s-* : *-x-* je jasný, protože ie. skupina velára + sykavka (*-ks-*) se ve slovanštině reflektovala v podobě *-s-*, v latině jako *-x-*. Machek (LP 2, 152 a Machek 1954, 35) vysvětloval rozdíly ve vokálech předindoevropským substrátovým původem sl. a lat. slova, na praevropský původ mysleli i další lingvisté, např. Skok 3, 473 aj. Situaci neřeší předpoklad ie. **tikso-*, jak navrhovali Trautmann 325 a Specht 63, ani poněkud "alibistická" rekonstrukce P. Friedricha (Friedrich 125), který jako výchozí tvar určuje ie. **tVksō-*, čímž nechává otázku kořenového vokálu otevřenou – *-V-* totiž zastupuje libovolný vokál. Další výklady sl. **tisъ* jsou ještě méně pravděpodobné. Brückner (KZ 48, 222 a Brückner 64) spojil nepřesvědčivě sl. slovo s polským dial. *cigiędź* 'houští, houština'. Z něho vyšel i K. Moszyński (JP 33, 355 a Moszyński 1957, 52n), podle něhož je sl. **tisъ* pokračováním jakéhosi sl. **tigsъ*, jehož základem je údajně ie. kořen **teg-*, **tog-* 'tlustý, hustý'. Jako podporu svého výkladu uvedl Moszyński právě polské dial. *cigiędź* (název tisu by byl motivován vzhledem konifery). Schuster-Šewc (LISL 19, 2, 164 a Schuster-Šewc 139n) vyšel z ie. onomatopoického kořene **(s)teig-* 'stecken; spitz' a rekonstruoval rovněž sl. **tig-sъ*. Ve shodě s Brücknerem k příbuzným řadí již zmiňovaný polský dialektismus, ale také hornoluž. *sćeźor* a dolnoluž. *stog* (!). Pro úplnost uvádíme i dávno překonaný názor Miklošičův (MEW 424) o přejetí sl. *tisъ* z latiny.

Po všech těchto výkladech se vracíme na začátek našich úvah, k sl. *tisъ* a lat. *taxus*, které bychom rádi považovali za slova příbuzná, pokud by tomu nebránil onen známý rozdíl vokálů (sr. i Trubačev, SlJaz 1993, 12n).

Pro lat. *taxus* se nejbližší příbuzné slovo vidí nejčastěji v řeckém *τόξον* 'luk' (původně 'z tisového dřeva?') (sr. Schrader, BB 15, 289, Schrader-Nehring 1, 224 a 2, 166, Bertoldi, WuS 11, 155n, Friedrich 126n aj.), někdy se ještě připojuje údajný staroindický název nějakého přesně nespecifikovaného stromu *taksaka-* (W-H 2, 653, Menges, Orbis 19, 2, 520 aj.), což není zcela jasné (jakožto pouhou filologickou abstrakci odmítá Mayrhofer 1, 467). Skeptický je ke spojování latinského a řeckého slova (s ohledem na iránský původ řeckého výrazu) Chantraine 1125. Vyskytly se pokusy (Hehn 531n a Bertoldi l.c.) vysvětlovat *taxus* a *τόξον* z ie. kořene **teks-* (sr. lat. *texere* 'stavět', sl. *tesat* ap.), což z hlediska sémantického by jistě možné bylo (název stromu by byl motivován užitím tisového dřeva, které bylo díky tvrdosti a pevnosti vyhledávaným materiálem v řezbářství a truhlářství), z hláskových

důvodů je tento výklad nepřijatelný, těžko bychom mohli vysvětlit řecké -ξ- (z uvedeného ie. kořene je řecké *τέκτων*).

Samotné řecké slovo má ovšem mnohem zajímavější osud. Považuje se za íránskou výpůjčku, z írán. **taxša-*, jež je doloženo v jazyce Skythů ve vlastních jménech *Toksaris* a *Taksakis* a v novoperském *taxš* 'luk' (W-H l.c., Frisk 2, 910, Friedrich l.c., Gamkr.-Ivanov 628n). Vychází se přitom z předpokladu, že řečtí kolonisté přišli do kontaktu s nositeli íránských jazyků, se stepními nomády, v 7. stol. př.n.l. severně od Černého moře. Ve spojení ř. a írán. slova se odráží užití tisového dřeva na výrobu luků. Dřevo tisu bylo již ve starověku v celé Eurasii velmi vyhledávaným materiálem na výrobu luků, později také kuší, což v Evropě vedlo téměř k úplnému vyhubení tisu (Mathioli 398 C, EIEC 654n); sr. ještě německý dial. název tisu *Bogenbaum*, *Bogenholtz* (Marzell 4, 658) a také staroseverské *ýr*, které znamenalo 'luk' i 'tis'.

Uvedené staroseverské slovo je ovšem reprezentantem již jiné skupiny názvů tisu, doložené zejména v západoindoevropských jazycích. Všechny tyto názvy vycházejí z ie. kořene **ei-* 'načervenaly' (k motivaci podle červené barvy sr. sub 4 uvedené ruské *красное дѣрево*), rozšířený o suf. (Pokorný 297: *(*e*)*i-uo-*, EIEC 654 rekonstruuje dokonce ie. název pro tis: **h₁eiuos*). Patří sem jednak keltské názvy tisu, sr. staroirské *ēo*, velšské *ywen*, kymerské *yw*, ve staré kornštíně *hiuin*, v bretonštině *ivin*, v galštině *ivo-*, jednak germánské názvy tisu, kam náleží vedle již zmíněného staroseverského *ýr* ještě např. starohornoněm. *īwa*, staroangl. *īw*, *ēow*, angl. *yew*. Je třeba podotknout, že ve starokeltské tradici byl tis považován za posvátný strom, tisové větve popsané ogamovým písmem se používaly k magickým účelům, k věštění ap. (význam tisu dokládá i to, že zastupoval literu *I* ogamského písma). Tis hrál důležitou roli i v tradici germánské, o čemž svědčí i to, že se jeho názvu použilo pro pojmenování jedné runy; věřilo se také, že amulet z tisového dřeva ochraňuje jeho nositele před kouzly a čáry (RGA 6, 524–530). Dále sem patří staropruské *iuwis* 'tis', ale také názvy pro jiné dřeviny, jako litevské (*j*)*ievà* a lotyšské *iēva* 'střemcha/*Prunus padus*', sl. *iva* 'vrba/*Salix*', popř. hetitské *eyan* 'stále zelený strom', dále sr. lat. *īva* 'hrozen', arménské *aigi* 'vinný keř' aj. Údajným staročeským *jíva* 'tis' (staročeské slovo v tomto významu není nikde doloženo, v. Janyšková, *Slavia* 63, 404 a *Slavia* 67, 42) byl často podpírán výklad o tom, že Slované původně sídlili za východní hranicí původního rozšíření tisu; od Germánů prý převzali spolu s luky z tisového dřeva také název (starohornoněm. *īwa*), který potom přenesli na strom, z jehož dřeva zhotovovali luky, na vrbu (Schrader-Nehring 1, 225). Důkazem mělo být právě stč. slovo, které spolu s výše uvedenými keltskými a germánskými výrazy označovalo tis (na rozdíl od ostatních slovanských jazyků), protože české území se nacházelo ještě v oblasti původního rozšíření tisu (Bertoldi o.c., 158).

Pokud bychom vyšli z ie. kořene označujícího načervenalou barvu, pak by to byl rys společný pro všechny uvedené dřeviny (dřevo tisu, vrby i střemchy má načervenalé jádro); u lat. a arm. bychom museli spíše myslet na červenou barvu plodů. Významový posun 'tis' → 'vrba, střemcha ap.' se vysvětluje i tím,

že původní název pro tis, který zůstal zachován u Keltů a Germánů, byl přenesen na jiné dřeviny v místech, kde tis původní nebyl (Danka–Witzak, SbSafarewicz 127). Tento typ sémantického posunu (*‘jehličnan’ → ‘listnáč’) není v indoevropských jazycích ojedinělý, sr. např. jeden z možných výkladů psl. **orkyta* ‘druh vrby’, který vychází z příbuznosti s řeckým a lotyšským názvem jalovce/*Juniperus* (podrobněji Janyšková, *Slavia* 67, 43).

2. Zajímavou motivaci pojmenování ukazuje název tisu v bulharských dialektech, kde jsou doloženy výrazy *отровачка* (Kozarov 69) a *отровна ела* ‘*Taxus baccata*’ (Achtarov 291). Deverbativum *отровачка* (< *отрова* ‘otrávit’) označuje i jiné jedovaté rostlinné druhy (v. Choliolčev 70).

Tis měl již ve starověku díky své jedovatosti velmi špatnou pověst. Všechny části rostliny (kromě červeného dužnatého semenného míšku, kterému se v češtině někdy říká *tisinka*) jsou jedovaté, obsahují jedovatý alkaloid taxin, který může způsobit otravu zvířat i lidí. Tis byl z těchto důvodů opředen různými pověstmi (v. Mathioli 398 B). Kmeny bojovných Galů napouštěly prý hroty svých šípů jedovatou šťávou z rozmačkaného tisového jehličí. Plinius a Dioskorides nazvali tis stromem smrti: kdo prý usne v jeho stínu, vícekrát se neprobudí. Tis byl a je symbolem smutku, žalu a podsvětí, snad proto je často vysazován na hřbitovech, sr. něm. *Baum des Todes*, *Todesbaum*, *Totenbaum* a italské *albero della morte* ‘*Taxus baccata*’ (Marzell 4, 658n).

3. Jiná vlastnost tisového dřeva, totiž jeho velká odolnost proti hnití, je odražena ve východoslovanských názvech tisu, které vycházejí z psl. **gniti*, *гнѣѣ* ‘hnít’. Jsou to ruské *негни́й-дѣрево*, dial. *негни́й* (Annenkov 350, Dal’ 2, 1325), *негниючее/негниющее древо/дерево* (SRNG), *негниючка* (Dal’ l.c.) a ukrajinské *негни́й-дѣрево*, dále *nehnijučka*, *nehnyjučka*, *nehnoj*, *nehnoj-derevo*, *nehnyjučelnehnyjušče derevo* (Makowiecki 367).

4. Ruské dial. *зеленица* (Annenkov 350, Dal’ 1, 1689) a *зеленика* (Dal’ l.c.) ‘*Taxus baccata*’ lze jednoduše vysvětlit tím, že tis patří mezi stále zelené stromy. Vzhledem k tomu, že u východních Slovanů tis nebyl příliš rozšířenou a známou dřevinou, nemůžeme zřejmě v uvedených dialektismech spatřovat odraz tradičního symbolu věčného života a nesmrtelnosti, jak je to známo zejména z keltské a germánské tradice, či z představ starých Hetitů o stromu s nevyčerpatelnou životní silou (v. zde sub 1, Gamkr.-Ivanov 629n, EIEC 655).

Barvou je motivováno i ruské *красное древо* ‘*Taxus baccata*’ (Annenkov 350, Dal’ 4, 767): jádro čerstvého tisového dřeva je nachově červené, po vyschnutí temně červenohnědé. Dal’ 2, 479 uvádí stejný výraz i pro dřevinu *Swietenia mahagoni*, která poskytuje oblíbené červenohnědé dřevo, mahagon. Vyloučit však nelze ani možnost pojmenování tisu podle nápadně červeného míšku zralých semen, sr. druhové jméno v českém botanickém názvu *tis červený* ‘*Taxus baccata*’ a slovenský starší bot. název *tis jahodový* (JedRostl z Reussovy Květny Slovenska z poloviny 19. stol.).

5. Jen řídce jsou ve slovanských názvech tisů zaznamenána přejetí:

Dolnolužické dial. *eba* 'Taxus baccata' (rkp. Krausch-Michalk) mohlo být přejato prostřednictvím němčiny (sr. něm. *Ebenholz*) z lat. *ebenus* 'ebenový strom, druh z rodu Diospyros' (Kluge 203), to z řeckého *ἔβεος* tv. (W-H 1, 387), jehož zdrojem bylo staroegyptské *hbnj* 'ebenové dřevo' (Frisk 1, 435). Tisové dřevo napuštěné černou barvou se u nás pod názvem *německý eben* používalo dlouho místo ebenového dřeva v nábytkářství (v. OtSN 25, 139). Havlová (ústně) preferuje přejetí z něm. *Eibe* 'tis'.

Hornolužické starší ojedinělé *taksyna* 'Taxus baccata' (Radyserb-Wjela 32) je jistě z němčiny, sr. něm. dial. *Taksbom* tv. (Marzell 4, 659), něm. slovo pak z lat. *taxus* (Bielfeldt 271).

6. Jednou z možností pojmenování tisů ve slovanských jazycích je přenášení názvů z jiných rostlin:

České dial. (Opavsko) *fajna jedle* (Kosík 28), bulharské dial. *отровна ела* (Achtarov 291) a srbocharvátské *jeličica* (Šulek 129) 'Taxus baccata' představují přenesené názvy z jedle/Abies na tis. Jedle a tis jsou si navzájem velmi podobné (jehlice tisů i jedle jsou seřazeny hřebenovitě do dvou řad). Sr. také něm. dial. *litanna* (Eibentanne) 'Taxus baccata' (Marzell 4, 659) a naproti tomu polské dial. *cis biały* 'jedle/Abies alba' (Wajda-Adamczykowa 38).

V případě dolnolužického dial. *tšuga* 'Taxus baccata' (rkp. Krausch-Michalk) byl název přenesen z cizokrajné dřeviny tsugy/Tsuga na tis zřejmě na základě podobnosti jehlic.

7. Na závěr uvádíme (A) slova průhledná s nejasnou motivací a (B) slova zcela nejasná.

A) U hornolužického staršího *smjerdžaty/smjerdžacy štom, smjerdžacy kerěk* 'Taxus, Taxus baccata' (Radyserb-Wjela 69 a 78), jejichž východiskem je psl. **smьrděti*, si neumíme vysvětlit motivaci; tis ani jeho části nepřijemně nezapáchají.

Nejasná je rovněž motivace pojmenování slovinského dial. *kiseljak* 'Taxus baccata' (Barlè, ZbNarŽ 31, 175).

B) Nejasné je ruské *раина* 'Taxus baccata' (Annenkov 350, Dal' 4, 767 s otazníkem). Mohlo by jít o chybu, pak by slovo znělo *раина*, což je v ruských dial. 'druh topolu/Populus pyramidalis' (Dal' 3, 1583, Preobr. 2, 177) – sémanticky ovšem tento výklad nevyhovuje.

V jihomakedonských dialektech je pro *Taxus baccata* doložen výraz *лина* (Kiš 51n) (Simonović 462 uvádí bez jakékoli lokalizace jako makedonské *лина*), který častěji v dialektech označuje borovici/Pinus sylvestris. Souvisí snad s *limba* 'druh borovice', které je rozšířeno zejména v jazycích západoslovanských (sr. např. české a polské *limba*), méně v jazycích východoslovanských (ukr. st. *лимба* i ruské st. *либное дерево* jsou zřejmě ze zsl. jazyků), ojediněle v jazycích jihoslovanských (pouze ve slovinštině jako lesnický výraz)?

V charvátštině je ve starších pramenech pro *Taxus baccata* dosvědčen lexém *čemika* (Šulek 50, z něj i Rj 1, 937 a Simonović 462). Je to snad chybně zapsané *česmika*, což byl v srbocharvátštině původně název pro stále zelený druh dubu, *česvinu/Quercus ilex*, přeneseně (kvůli pichlavosti) i 'jalovec/Juniperus' (?).

LITERATURA

- Achtarov = *Материали за български ботаничен речник*, събрани от Б. Давидов и А. Явашев, допълнени и редактирани от Б. Ахтаров, подредени от М. Шосев и П. Балабанова. София 1939.
- Annenkov = Анненков, Н.: *Ботанический словарь*. 2-ое изд. Санктпетербург 1878.
- archiv SSA = lužický dial. materiál archivu v Budyšině (Sorabischer Sprachatlas).
- archiv stč. = materiál archivu Staročeského slovníku ÚJČ v Praze.
- archiv ÚJČ = český dial. materiál archivu dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český v Brně.
- BB = *Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen*, herausgegeben von Adalbert Bezenberger. Göttingen 1877 – 1906.
- Bielfeldt = Bielfeldt, H. H.: *Die deutschen Lehnwörter im Obersorbischen*. Leipzig 1933.
- Brückner = Brückner, A.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa 1957 (přetisk prvního vydání z r. 1927).
- Dal' = *Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля*. Третье, исправленное и значительно дополненное, издание под редакцией проф. И. А. Бодуэна-де-Куртенэ. С.-Петербург 1903 – 1909.
- Dubisz = Dubisz, S.: *Nazwy roślin w gwarach ostródzko-warمیńsko-mazurskich*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1977.
- EIEC = *Encyclopedia of Indo-European Culture*. Eds. J. P. Mallory, D. Q. Adams. London – Chicago 1997.
- Friedrich = Friedrich, P.: *Proto-Indo-European Trees*. Chicago 1970.
- Frisk = Frisk, Hj.: *Griechisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1954 – 1972.
- Gamkr.-Ivanov = Гамкрелидзе, Т. В. – Иванов, Вяч. Вс.: *Индоевропейский язык и индоевропейцы*. Тбилиси 1984.
- Hehn = Hehn, V.: *Kulturpflanzen und Haustiere in ihrem Übergang aus Asien nach Griechenland und Italien sowie in das übrige Europa*. 8. vyd. Berlin 1911.
- Chantraine = Chantraine, P.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Histoire des mots. Paris 1968 – 1980.
- Choliolčev = Choliolčev, Ch.: *Onomasiologische und derivative Struktur der bulgarischen Phytonyme* (Beitrag zur bulgarischen volkstümlichen Phytonymie). *Miscellanea Bulgarica* 8. Wien 1990.
- JedRostl = Jirásek, V. – Zadina, R. – Blažek, Z.: *Naše jedovaté rostliny*. Praha 1957.
- JP = *Język polski*. Organ Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Kraków 1913n.
- Kiš = Киш, М.: *Дијалектната лексика од областа на растителниот свет*. Скопје 1996.
- Kluge = Kluge, F.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 23., erweiterte Auflage (bearbeitet von E. Seebold). Berlin – New York 1999.
- Kosík = Kosík, V.: *Slovník lidových názvů rostlin*. Praha 1941.
- Kozarov = Козаров, П.: *Български народни названия на растенията*. Сб. БАН, кн. XX. София 1925.

- KZ = *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen*. Berlin 1852n.
- LISL = *Létopis Instituta za serbski ludospyt w Budyšinje*; řada A. Budyšin 1952n.
- LP = *Lingua Posnaniensis*. Czasopismo poświęcone językoznawstwu porównawczemu i ogólnemu. Poznań 1949n.
- MAGP = *Mały atlas gwar polskich*. Wrocław – Warszawa – Kraków 1957 – 1969.
- Machek 1954 = Machek, V.: *Česká a slovenská jména rostlin*. Praha 1954.
- Makowiecki = Makowiecki, S.: *Słownik botaniczny łacińsko-matoruski*. Kraków 1936.
- Marzell = Marzell, H.: *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen*. Leipzig 1943 – 1979.
- Mathioli = *Herbář aneb Bylinář ... Petra Ondřeje Mathiola přeložený od Adama Hubera z Rysnbachu D. Danyele Adama z Veleslavína*. Praha 1596.
- Mayrhofer = Mayrhofer, M.: *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen*. Heidelberg 1956 – 1980.
- MEW = Miklosich, F.: *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien 1886.
- Moszyński 1957 = Moszyński, K.: *Pierwotny zasiąg języka prasłowiańskiego*. Wrocław 1957.
- Muka = Muka, E.: *Słownik dolnoserbskeje řečy a jeje narěcow*. Peterburg 1911, přetisk Praha 1926 – 1928.
- NŘ = *Naše řeč*. Praha 1917n.
- Orbis = *Orbis*. Bulletin international de documentation linguistique. Louvain 1952n.
- OtSN = *Ottův slovník naučný*. Praha 1888 – 1909.
- Preobr. = Преображенский, А. Г.: *Этимологический словарь русского языка*. Москва 1910 – 1914.
- Radyserb-Wjela = Radyserb-Wjela, J.: *Serbske rostlinske mjena*. Budyšin 1908.
- RGA = *Reallexikon der germanischen Altertumskunde* von Johannes Hoops. Zweite, völlig neu bearbeitete und stark erweiterte Auflage. Berlin – New York 1973n.
- Rj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb 1880 – 1976.
- rkp. Krausch-Michalk = Krausch, H.-D. – Michalk, S.: *Wörterbuch der niedersorbischen Pflanzennamen*. Rkp.
- Rost = Rost, P.: *Die Sprachreste der Draväno-Polaben im Hannöverschen*. Leipzig 1907.
- SbSafarewicz = *Analecta Indoeuropaea Cracoviensia*. I. Safarewicz memoriae dicata. Ed. W. Smoczyński. Cracoviae: Universitas 1995.
- Schrader-Nehring = Schrader, O. – Nehring, A.: *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*. 2. vyd. Berlin 1917 – 1929.
- Schuster-Šewc = Schuster-Šewc, H.: *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*. Bautzen 1978 – 1996.
- Simonović = Симоновић, Д.: *Ботанички речник. Имена биљака*. Београд 1959.
- SJS = *Slovník jazyka staroslověnského. Lexicon language palaeoslovenicae*. Red. J. Kurz a Z. Hauptová. Praha 1958 – 1997.
- Skok = Skok, P.: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Vydal V. Putanec. Zagreb 1971 – 1974.
- Slavia = *Slavia*. Časopis pro slovanskou filologii. Praha 1922n.
- Sławski = Sławski, F.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków 1952n.
- SIJaz = *Славянское языкознание*. XI Международный съезд славистов. Москва 1993.
- Specht = Specht, F.: *Der Ursprung der indogermanischen Deklination*. Göttingen 1944.
- Srez. = Срезневский, И. И.: *Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам*. Санктпетербург 1893 – 1903.
- SRNG = *Словарь русских народных говоров*. Ленинград 1965 –.
- Šulek = Šulek, B.: *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb 1879.
- Trautmann = Trautmann, R.: *Baltisch-Slavisches Wörterbuch*. Göttingen 1923.

- Vasmer = Vasmer, M.: *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1953 – 1958.
- Vuk = Вук, Ст. Караџић: *Српски рјечник и тумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. Lexicon Serbico-Germanico-Latinum*. 4. vyd. Београд 1935.
- Wajda-Adamczykowa = Wajda-Adamczykowa, L.: *Polskie nazwy drzew*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1989.
- W-H = Walde, A.: *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. 3. vyd. J. B. Hofmann. Heidelberg 1938 – 1956.
- WuS = *Wörter und Sachen*. Kulturhistorische Zeitschrift für Sprach- und Sachforschung. Heidelberg 1909n.
- ZbNarŽ = *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*. Zagreb 1896n.

Ilona Janyšková
Ústav pro jazyk český AV ČR
etymologické oddělení
Veveří 97
CZ-602 00 Brno
(ilonaj@iach.cz)